pisteti tuli otsa, nii et nad seisid mitu päeva leekides, kuni kõik muutus tuhaks. Kui väljasaadetud elanikkond 1714. a. tagasi tohtis tulla, leidis ta eest lootusetu varemetevälja.

Muutused linna välisilmes Vene ajal. Kui 1714. a. kodanikele luba anti tagasitulekuks Venemaalt, hakkas Tartu äärmiselt pikaldaselt ja kehvalt varemeist uuesti üles kerkima. Vastavalt tagasitulijate piiratud arvule ja nende täielisele vaesusele ei võinud loomulikult juttugi olla ülesehitamisest sõna tõsises mõttes. Aastate kestel peeti jumalateenistusi küünis, enne kui jõuti Jaani kiriku hädatarvilise remondini, kuigi ka see pidi leppima esialgu õlgkatusega; alles 40-date aastate alul jõuti tornikupli valmissaamisega kiriku ajutise kordaseadmisega lõpule. (Täielisest kordaseadmisest ei või ka nüüd veel juttu olla, püsib ju ajutine puulagi, vana võlvistiku nõrk asendaja, veel nüüdki.) Maarja kirik jäigi purustatuks ning varises järjest rohkem kokku. Katse uuesti korda seada raekoja müürijäänuseid ebaõnnestus, raekoda langes sisse ning hädasunnil paigutati sinna mõned vanglakambrid; rae koosolekuid peeti eramajas. Praegusele puuturule ehitati veel Peetri ajal väike puukirik veneusulisile, mida aga nähtavasti ei tarvitatud[1]). 1753. a. tehti algust Maarja Taevaminemise kiriku ehitamisega (samuti puust) muistse dominiiklaste kloostri asukohal. Vilja-magasiait, end. Püha Vaimu kirik, võeti uuesti tarvitusele. Loomulikult oli linna välispilt täieliselt muutunud. Endiste kivihoonete asemele tekkisid viletsad väikesed puumajakesed, mis aga loomulikult levivad vastavalt suurele maa-alale. Ainult vähem osa hooneid ehitati kivist, nii et 1775. aastaks leidus umbes 30 kivielamut enam kui 500 puuelamu kõrval, kuna elanikkude arv ainult 3000-ni ulatus. Kesklinnas, muistsete linnamüüride jäänuseist piiratud päris-vanalinnas, tugenesid vanade elamute varemeile tekkinud uued ehitised vanale uulistikule. Teispool jõge ulatus eeslinn, ühendatud endise Saksa värava juures asuva uuesti kordaseatud puusilla kaudu kesklinnaga, umbes Meltsiveski-tiigi - Põikuuli jooneni, loomulikult olenemata palju kaugemale ulatuvast linna jurisdiktsioonipiirist. Riia agulis ulatusid elamud orumadalikus umbes üle praeguse Lille uuli ja aina pikkamisi laiudes üles nõlva mööda Põpleri maani; vähemalt esialgu kasutasid eestlased ja venelased veel mõlemaid vanu (Antoniuse ja Anna) surnuaedu. Tähtvere poolel edenes laienemine üsna aeglaselt, mis oli tingitud madalast soisest maapinnast; siia olid ehitatud üksikud vähesed elamud. Toomimäge ei ehistatud enam. Kui Tartu 60-dail aastail pidi muudetama jällegi kindluseks, tehti piiskopilossi viimased jäänused maatasa ning kasutati ära kindlustuse otstarbeiks; aja kestel 1763.—1767. a. omandas Toomimägi rootsiaegsete bastionide laiendamise ning väljaehitamise tagajärjel tänini säilinud ilme. Tol korral ehitatud kasarm on ulualuseks praegusele Sisehaigustekliinikule. Muistne linnamüür, säilinud väheseis osis, uueaegseiks kindlustuse otstarbeiks loomulikult täiesti väärtusetu, hävis täiesti (välja arvatud üks osa Lihapoe ja teine osa Laial uulil), kusjuures lubatud oli kodanikel, kellede majad hävisid 1763. a. tulikahju läbi, tarvitada müürikive uusiks ehitusiks. Tiigid piki endist linnamüüri täideti.

Kuigi 1755. ja 1763. a. tuleõnnetused olid teinud Riia agulile tunduvat kahju, paranesid need haavad siiski õige pea. Siis aga pääsis 25. VI. 1775. a. tuli jällegi lahti, omandades etteaimamata ulatuse. Tuli algas Jaani kiriku lähedasest

1) Üks kaasaegne teade suure tulikahju üle nimetab Taevaminemise kiriku kõrval veel 2 mittetarvitatavat vene kirikut, kuid teise asukohta ei saa kindlaks teha.